

Muistio

Hallintopoliittinen osasto/Joona Lapinlampi

19.5.2022

VN/13762/2022

VN/13762/2022-PLM-1

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta

1 Asetusehdotuksen tausta ja asetuksenantovaltuudet

Puolustusministeriö asetti 11.9.2020 työryhmän selvittämään asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muutostarpeita sekä valmistelemaan ehdotus tarvittaviksi säädösmuutoksiksi. Työryhmä luovutti mietintönsä puolustusministeriölle 24.2.2021. Mietinnön pohjalta eduskunnalle annettiin hallituksen esitys uudeksi laiksi naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta (HE 182/2021 vp). Eduskunta hyväksyi lain 1.3.2022 ja laki vahvistettiin 13.4.2022. Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta (285/2022) tulee voimaan 1.6.2022.

Vanha laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta (194/1995) kumoutuu uuden naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain voimaantulon myötä 1.6.2022. Näin ollen vanhan lain nojalla annettu valtioneuvoston asetus naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta (541/2013), jossa säädetään naisten vapaaehtoisen asepalveluksen käytännön järjestelyistä, kuten palvelukseen hakemisen ja valintatilaisuuden yksityiskohdista, kumoutuu lain kumoutumisen myötä. Tästä syystä naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskien olisi tarpeen antaa uusi valtioneuvoston asetus.

Uusi laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta sisältää asetuksenantovaltuuksia valtioneuvostolle. Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettua lakia koskevan hallituksen esityksen mukaan naisten vapaaehtoisen asepalveluksen käytännön järjestelyiden on katsottu olevan sellainen merkityksellinen ja periaatteellinen kokonaisuus, josta on syytä säätää valtioneuvoston asetuksella.

Uuden naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 2 §:ssä säädetään vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakemisesta. Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemusmenettelystä ja hakemuksen sisällöstä.

Lain 3 §:ssä säädetään vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeville järjestettävästä valintatilaisuudesta. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemusmenettelystä ja hakemuksen sisällöstä.

Lain 4 §:ssä säädetään vapaaehtoiseen asepalvelukseen määräämisestä. Pykälän 7 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä asepalvelukseen määräämisestä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo.plm@gov.fi
www.defmin.fi

2 Asetusehdotus ja yksityiskohtaiset perustelut

Ehdotuksen mukaan valtioneuvosto antaisi uuden valtioneuvoston asetuksen naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Asetus annettaisiin uuden naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (285/2022) nojalla ja se tulisi voimaan 1.6.2022 samassa yhteydessä naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain kanssa.

1 §. Pykälässä säädettäisiin, että Puolustusvoimien aluetoimistot huolehtisivat naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakemista ja valintaa koskevista menettelyistä alueellaan. Menettely vastaa voimassa olevaa käytäntöä.

Pykälä sisältäisi myös informatiivisen viittauksen, jonka mukaan aluetoimistojen toimialueista säädetään valtioneuvoston asetuksessa puolustusvoimien aluetoimistoista (539/2013). Kyseisen asetuksen 1 §:ssä säädetään aluetoimistoista ja niiden toimialueista. Aluetoimistoja on yhteensä 12 kappaletta. Asevelvollisuuslain (1438/2007) 5 §:n 1 momentin mukaan aluetoimisto suunnittelee ja johtaa sotilaalista maanpuolustusta alueellaan, järjestää kutsunnat ja käsittelee asevelvollisuutta koskevia asioita.

Hakemuksen määräajasta on aiemmin säädetty voimassa olevan naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 2 momentissa. Hakemuksen määräajasta on kuitenkin säädetty uudessa naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa, jonka 2 §:n 1 momentin mukaan hakemus asepalvelukseen on toimitettava viimeistään 15 päivänä tammikuuta aluetoimistolle, jonka alueella hakijan kotipaikka sijaitsee. Hakemuksen toimittamisen määräaika liittyy hakijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin, mistä syystä siitä tulee perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan säätää lailla. Tästä syystä asiaa ei enää ehdoteta säädettäväksi uudessa valtioneuvoston asetuksessa.

Lain 3 §:n 1 momentin mukaan hakijoille järjestetään jokaisen aluetoimiston toimialueella valintatilaisuus. Pykälän mukaan aluetoimisto kutsuu valintatilaisuuteen ne hakijat, jotka hakemusten perusteella täyttävät 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset. Lisäksi lain 4 §:n 1 momentin mukaan aluetoimisto ratkaisee asepalvelukseen ottamista koskevan asian ja määrää henkilön asepalvelukseen.

Voimassa olevan naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 3 momentin mukaan aluetoimistolle toimitettavaan hakemukseen on liitettävä pääesikunnan määräämä selvitys. Pääesikunnan erikseen määräämä selvitys on kuitenkin nähty tarpeettomaksi hakemusmenettelyssä, eikä säännöstä ole käytännössä sovellettu. Tästä syystä asiaa ei enää ehdoteta säädettäväksi uudessa valtioneuvoston asetuksessa.

2 §. Pykälässä säädettäisiin, että valintatilaisuudessa tehtäisiin palveluskelpoisuuteen liittyvät haastattelut sekä lääkärintarkastus hakijan palveluskelpoisuuden määrittämiseksi. Valintatilaisuudessa annettaisiin lisäksi tietoa puolustusvoimista sekä asepalveluksen sisällöstä ja palvelukseen hyväksyttävien oikeudellisesta asemasta. Menettely vastaa voimassa olevaa käytäntöä.

Palvelukseen hakeneet naiset kutsutaan hakemuksen perusteella aluetoimiston järjestämään valintatilaisuuteen. Valintatilaisuudessa annetaan tietoa asepalveluksesta ja asevelvollisuudesta, minkä lisäksi hakijat haastatellaan ja heidän terveydentilansa tarkistetaan. Valintatilaisuudessa hakijan on myös mahdollista esittää koulutusta ja palvelusta koskevia toiveitaan.

Voimassa olevan naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan valintatilaisuudessa tehdään palveluskelpoisuuden määrittämiseksi lääkärintarkastuksen ja haastattelujen lisäksi myös testejä. Käytännössä valintatilaisuudessa ei ole tehty testejä, vaan tarvittavat terveydentilaa tai vastaavaa selvittävät testit on tullut suorittaa ennen valintatilaisuutta päätöksenteon perusteeksi, joten säännös on jäänyt tarpeettomaksi. Tästä syystä vaatimusta testien tekemisestä ei ehdoteta säädettäväksi uudessa valtioneuvoston asetuksessa.

Uuden naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 3 §:ssä säädetään, että hakijoille järjestetään jokaisen aluetoimiston toimialueella valintatilaisuus. Aluetoimisto kutsuu valintatilaisuuteen ne hakijat, jotka hakemusten perusteella täyttävät 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset. Erikoisjoukkoihin pyrkivien on lisäksi osallistuttava erikoisjoukkojen järjestämiin valintatilaisuuksiin. Säännös vastaa voimassa olevan naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun valtioneuvoston

asetuksen 2 §:n 1 momenttia, mutta asiasta säädetään jatkossa lain tasolla, koska päätös valintatilaisuuteen kutumisesta liittyy hakijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin, joista tulee perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan säätää lailla. Tästä syystä asiaa ei enää ehdoteta säädettäväksi uudessa valtioneuvoston asetuksessa.

3 §. Pykälässä säädettäisiin, että aluetoimiston on toimitettava palveluksen aloittamismääräys asepalvelukseen hyväksytyille todisteellisesti. Määräyksessä olisi ilmoitettava, milloin ja mihin joukko-osastoon asianomaisen on saavuttava palvelukseen. Menettely vastaa voimassa olevaa käytäntöä.

Hallintolain (434/2003) 60 §:ssä säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta. Pykälän 1 momentin mukaan tiedoksianto on toimitettava postitse saantitodistusta vastaan, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kulu muutoksenhakuaika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Saantitodistusta voidaan käyttää myös, jos se on muusta syystä tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Saantitodistuksesta on käytävä ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksisaannin ajankohta. Pykälän 2 momentin mukaan asiakirja voidaan myös luovuttaa tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle. Tiedoksiannosta on tällöin laadittava kirjallinen todistus, josta on käytävä ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksiannon ajankohta.

Päätös palveluspaikasta ja asepalveluksen aloittamisen ajankohdasta tehdään joko itse valintatilaisuudessa tai heti sen jälkeen. Jos henkilö valitaan asepalvelukseen, hän saa palveluksen aloittamismääräyksen valintatilaisuudessa tai kahden viikon kuluessa postitse. Palveluksen aloittamismääräyksessä kerrotaan palveluksen aloittamisen ajankohta sekä joukko-osasto, jossa palvelus aloitetaan.

4 §. Pykälässä säädettäisiin, että asetus tulisi voimaan 1.6.2022.

3 Asetusehdotuksen vaikutukset

Asetuksella ei muutettaisi juurikaan nykyisiä käytäntöjä, mistä syystä asetuksella ei olisi merkittäviä uusia vaikutuksia. Asetuksella ei myöskään olisi taloudellisia vaikutuksia.

4 Asetusehdotuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu puolustusministeriössä. Asetusehdotuksesta on pyydetty lausuntoja 24.3.2021—23.4.2021 järjestetyn työryhmän mietintöä koskevan lausuntokierroksen yhteydessä.

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.